

O poezie românească a lui Gh. Șincai.

Am semnalat în acest buletin¹ existența unei poezii necunoscute a lui Șincai. Acuma — din bunătațea d-lui director Dr. György Lajos, care mi-a copiat poezia în Budapesta — sânt în stare de a o reproduce.

Poezia, ca limbă, nu are importanță; este însă însemnată fiind cea dintâiu poezie pastorală românească. Această împrejurare aduce un nou merit literar aprigului luptător.

Palatinul Iosif (1776—1847), pentru a cărui laudă s'a înjghebat poezia, este una din cele mai senine figuri din familia Habsburgilor, iar contele Francisc Széchenyi (1754—1820), tatăl marelui reformator Ștefan, a fost un aristocrat și de sânge și de cuget. Gata de cele mai mărinomoase jertfe culturale a întemeiat în 1804 (adică în același timp când blândul și cucernicul Veniamin Costache așeză pe al său Seminar din Socola) Muzeul Național Maghiar la Pesta; la înființarea acestui muzeu face aluzii Șincai în poezie. Șincai de altfel a cunoscut în persoană pe nobilul conte și a lucrat în noul său institut. Despre acest muzeu vorbește cu laudă și harnicul C. Golescu. Meritele culturale ale celor doi conți Széchenyi le-a preamărit în românește (în proză și în versuri) pravilistul Cr. Flechtenmacher² (1785—1843).

Onomasticon Serenissimi Hereditarii Principis Regii Archiducis Austriae et Regni Hungariae Palatini Iosephi. Pesthini Anno. MDCCCV. Inter concentus musicos Lingvis Latina et Nationum Hungariam Incolentium Celebratum. Budae, Typis Regiae Universitatis Pesthanae.

Motto: Vox diversa sonat; Populorum est vox tamen una. (Martialis Lib. Spect.). — Index Poëmatum Linguis: Latina (G. A. S.). — Hungarica (Kultsár István). — Germanica (L. v. Schedius). — Slaucă (od. Girjho Palhowiče). — Illyrica — Croatica — Valachica (G. S. d. E.). — Ruthenica —.

¹ *Dacoromania* II, 680—681.

² *Academia Române* Ms. 105; A. Rădulescu, *Pravilistul Flechtenmacher*, A. A. R. (secț. ist.), seria III, tomul I, mem. 4, București 1923; Bitay Á. în *Erdélyi Irodalmi Szemle*, 2 (1924 Fevruarie), pp. 139—141.

Valachica. Pag. 47—57.

Oprea.

Iárná fráte! áu trecut,
 Intru quáream petrecut,
 Au sosit si Primavára,
 Dúpa quárea vine várá.
 Toamnă ánche, v'a sosi,
 Númái de s'ar falosi,
 Cu bine, si bunatati,
 Quáarii sed prelá cetati,
 Si ceii din Tiérra deafára
 Quum erá odineoara
 Subt *Iosef* cel laudát
 Al *Romei* máre Imperat.
 Céste pátru tēmpuri sint,
 Despre quáre ám sîn gând,
 A vorbi cu thiene, fráte!
 Cu cuvinte ásezate.

Bucur.

Quum graesti acum, Fartáte!
 Cu min de effhinátáte?
 Nu vezi pânea, nu vezi vinul,
 Nu vezi cárnea, nu vezi ínul,
 Quát sint toate de scumpite,
 Pi lá ne spus preti suite?

Oprea.

Mai Fartáte! nu ásá,
 Acestea sor ásezá,
 Numai *Françisc* se traésca,
 Quá pre noi sene domnésca.
 Se traésca *Soaçasa*
Máriá Theresiá,
 Cu toata *Curtea* împreuna,
 Ch' átunci om dá noi de buna.

Bucur.

Tu vorbesti de Primavára,
 Dár nu stii ce fáce iára,
 Grof *Seceni* *Frenç* cel vestit,
 Quáre Tiérráu împodobit
 Cu Carti bune, cu Scrisori.
 De mâna, quá niste flori?
 Zic: *Seceni* *Frenç* cel marit,
 Quárele mi' áu poroncít,
 Quá lui *Iosef* *Palathin*
 Cinste sei fácem deplin.

Dreptáciá îndraznéste,
 Si deámarunt socotéste.
 Ce nise cuvine noao
 In Márhie zéce s' nuao
 Despre un *Prinç* se vorbim,
 Quám vorbe sene lovim?
 Io socotesc ch' ar fi bine
 Si de thiene, si de mine,
 Se lasem, de Primavára
 Quate vorbim, toate áfára,
 Si fiindche sîntem noi
 In tēmpul deacum lá oi,
 Cu Fluéri, Thilinci, si Cimpoi,
 Se laudem ámēndoi
 Pre *Iosef* cel *Prea-Intaliát*
 Noao delá *Ceriuri* dát,
 A quarui *Stremosi* pre noi
 Pre Ardeléni din nevoi
 Ne scoasera lá odicna
 Si neasezára la ticna.

Oprea.

Bucure fratele méu!
 Se te tiēna Dumnezeu!
 Foarte mi pláce quum graesti
 Si pre min' me dojenesti.
 Quaci macárche sint Pastoriu,
 Prin cel de sus ájutoriu,
 Toate, quâte mileái zis,
 Nule pociu luá in rís,
 Ci întrádins, iubite fráte!
 Zic che sint ádeveráte.
 Quaci stiu, quum s'au mântuit
 De Turci, si s'au odicnit.
 Tiérra cea Ardelenésca,
 Anche si cea Ungurésca
 Din ceput pānan sfērsit,
 Prequum in Fági ám gasit
 De Mosiul Rádul crestát,
 Quáre ásá neáu invatiát,
 Che *Leopold* cel dintáu,
 Neáu mântuit mai ántau
 Prin *Iosef*, *Cárl*, si *Máriá*
 Nisáu intarit Domnia,
 Prin *Iosef* áldoilea
 Neamul nostru, ce robea,

Quum scapà de iobagie,
 S'ájunse la slobozie.
 Prin *Leopold* áldoitea,
 Quáre nu de mult domnea,
 Quát bine noi nám ávut
 Al Ardealului tiênut?
 Dára *Tierrá Ungurésca*
 Au náre se provetésca?
 Io *Oprea ácestéa zic*
 Che ánche mâi iást' un spic
 Din *Semêntiá Imperatésca*
 (*Domnul de sus sel traésca!*)
 Quárele áre granunti,
 Quárit poruncesc sîn munti,
 Graantiul cel dintáu iáste
Frânçisc ce obladuiáste
Cárl Hárçul povatiuéste,
Iosef in *Budá* domnéste
 Sînt si álte granuncéle
 Dár che 'n minte nám ulcele
 Toáte ále pomeni,
 Nume voiu învrednicì.

Ci voiu lua *Fluerul*,
 Iá, *Bucure!* *Cimpoiul*,
 Zi, *Bucure!* dupa mine,
 Ci' ásá tie se cuvine.

Amendoi

Iosefe! Fiu *Gihere*
 De *Imperáti*, mult *thinere!*
 Se traesti, se *îmbrâtnesti*,
 Pre noi sene *stapânesti*,
 Pre *Fratel* *Tau* sel iubesti,
Tierrá seo ocârmuesti,
 Se fii véste în *Lumea toata*,
 Prequam *Unchiul* *Tau* odáta
 Dupa multe *caruntéie*
Impodobit cu *bunétie*
 Sete faci o *Stea frumoasa*
Lumii toate vederoasa.

G. S. d. E.

Bitay Á.

Contribuții la viața lui Nicolae Milescu Spătarul.

Laurentius Rinhuber din satul Luka (lângă Altenburg în Meissen) a jucat, între anii 1666—1685, un rol interesant în Europa apuseană și răsăriteană. Data nașterii și morții sale nu se cunoaște, numai epoca vieții lui dintre cele două puncte de timp arătate. În acești 20 de ani a început să studieze medicina la Leipzig (fără să o termine); alăturându-se în 1667 doctorului Blumentrost, care a fost chemat de țarul Alexei Mihailovici ca medic de curte, petrece 4 ani la Moscova, trăgând asupra sa, ca regisorul unei reprezentații teatrale, și atențiunea țarului. Pe la 1673, arată țarului într'o audiență (făcând pe însărcinatul ducelui Saxoniei, Ernst) însemnătatea relațiilor comerciale cu China și marele folos ce ar aduce o tovărășie de arme cu Abisinia împreună cu statele apusene împotriva Turcilor. Aceste idei însă nu sânt ale lui, ci ale lui Hiob Ludolf (1624—1704), învățatul geograf german și cel dintâiu cunoscător temeinic al limbii etiopice, care pentru înfăptuirea acestei federații contra Turcilor a fost și la Londra¹. Ludolf a cunoscut pe Rinhuber, a core-

¹ V. despre acesta *Allgemeine Deutsche Biographie* XIX, pp. 394—5.